

С. С. Розсоха*orcid.org/0000-0001-6039-3174*

кандидат юридичних наук,

старший науковий співробітник

Науково-дослідного інституту публічного права

ДОСВІД ІСПАНІЇ, ІТАЛІЇ ТА ПОЛЬЩІ ЩОДО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вступ. В умовах прагнення України до інтеграції з Європейським Союзом, з урахуванням статусу кандидата в члени ЄС, виникає нагальна потреба гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами. Особливого значення набуває сфера нотаріальної діяльності як важливий елемент правової системи, що забезпечує стабільність цивільних відносин, юридичну визначеність і захист прав учасників.

Науковий аналіз передового досвіду Іспанії, Італії та Польщі дозволяє оцінити ефективність механізмів адміністративного регулювання нотаріату в цих країнах, що поєднують високі стандарти професійної етики, інноваційні рішення та відповідність міжнародним вимогам. Реформування нотаріальної системи в Україні потребує адаптації успішних практик європейських держав, зокрема через запровадження прозорих процедур відбору нотаріусів, ефективних механізмів контролю за їхньою діяльністю, а також дисциплінарної відповідальності. Важливим аспектом є впровадження сучасних цифрових технологій у нотаріальну практику, таких як кваліфіковані електронні підписи та онлайн-платформи для нотаріальних послуг, що сприяє підвищенню оперативності, доступності та рівня захисту прав учасників правочинів. Досвід Іспанії, Італії та Польщі демонструє можливість поєднання адміністративно-правових інструментів із саморегулюванням професійних спільнот нотаріусів, що забезпечує гнучкість і ефективність системи. Аналіз цих моделей дозволяє визначити перспективи їх адаптації до українських реалій, враховуючи національні особливості, культурну ідентичність та потреби правової системи країни.

Таким чином, науковий аналіз досвіду європейських держав сприятиме створенню в Україні сучасної, конкурентоздатної та інтегрованої у європейський правовий простір нотаріальної системи. Це, своєю чергою, стане запорукою підвищення довіри громадян до інституту нотаріату та забезпечення стабільності правових відносин у державі.

Огляд останніх досліджень. У науковому аналізі адміністративно-правового забезпечення нотаріальної діяльності значний внесок зробили такі

вітчизняні та зарубіжні науковці, як А. Абдурашидова, Х. Аджі, А. Азізі, А. Берлач, Я. Бень, Т. Білоус, Д. Браун, Р. Брукс, В. Бусел, О. Бухачевич, М. Глобінець, Н. Гриців, А. Гуледза, Г. Гулевська, В. Галунько, Р. Ігонін, Н. Ільєва, А. Іп, У. Кінаш, Н. Карнарук, С. Ковальчук, І. Когутич, О. Коротун, О. Косілова, О. Костюченко, О. Красногор, А. Лазур, С. Лізкано Чапета, П. Малавет, А. Маржина, О. Мартинюк, Г. Массе, Л. Міранда Чавес, С. Моріна, А. Моро, В. Мустафа, І. Нуроїні, О. Надьон, І. Орловська, У. Палієнко, Є. Пряхін, Л. Піньяс, П. Ройєк-Соха, М. Саптомо, С. Стеценко, С. Супанджі, С. Мартінез Новелья, В. Тищенко, Б. Цвойдрак, А. Сяра Судраджат, Е. Мренца, Б. Сіхомбінг, К. Федорова, М. Фролков, Е. Халіті-Мустафа, К. Янг, В. Черниш, К. Чижмарь, О. Чудний, О. Яра та інші. Цей перелік підкреслює багатогранність наукових підходів до аналізу досвіду держав членів щодо адміністративно-правового забезпечення нотаріальної діяльності та важливості подальшого розвитку цієї тематики.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного права, доктринальних поглядів на цю проблематику вітчизняних та зарубіжних учених, а також європейського законодавства розкрити досвід окремих держав-членів щодо адміністративно-правового забезпечення нотаріальної діяльності шляхом компаративістичного аналізу.

Результати дослідження. Історія італійського нотаріату має глибокі корені, які сягають середньовічної Болоньї, що стала ключовим центром розвитку цієї професії. У XI столітті в Болоньї нотаріуси почали активно співпрацювати з іншими важливими інституціями того часу – університетом і муніципальними органами. Це дозволило встановити міцний зв'язок між правовими знаннями та нотаріальною практикою. Перші письмові свідчення про нотаріальну діяльність у Болоньї з'явилися у X столітті, хоча вони мали спрощений і недосконалий характер. Згодом, у 1060-х роках, було введено практику датування документів, а також використання терміну «інструмент» (*instrumentum*) для позначення нотаріальних актів. Це стало

важливим етапом формування нотаріату як офіційної установи. У 1219 році було створено *Liber notariorum* – реєстр нотаріусів, де фіксувалися всі професійні нотаріуси з зазначенням органу, який надав їм це звання. Цей реєстр допомагав забезпечувати легітимність документів і підтримувати професійний статус нотаріусів, особливо у випадках судових суперечок. З середини XIII століття кандидатам на посаду нотаріуса почали висувати високі вимоги до знань правових аспектів контрактів, заповітів і судових процесів [1].

Сучасний італійський нотаріат виконує ключову роль у забезпеченні правової визначеності та законності, оскільки нотаріуси є державними службовцями, яким доручено повноваження надавати документам юридичну силу та громадську довіру. Документи, завірені нотаріусом, вважаються достовірними та мають офіційний характер, якщо не доведено їх підробку. Основними функціями нотаріуса є засвідчення походження документа від державного службовця, який його склав, завірення заяв сторін і фактів, що відбулися в присутності нотаріуса, а також підтвердження законності актів і правочинів. Нотаріус зобов'язаний особисто з'ясувати волю сторін і пропонувати найбільш оптимальні правові рішення, виконуючи консультативну діяльність перед підписанням правочинів. Він забезпечує незалежність і неупередженість, захищаючи інтереси всіх сторін, а також виконує превентивний контроль за законністю, запобігаючи конфліктам інтересів [2].

Для здобуття статусу нотаріуса необхідно пройти три етапи: отримати юридичну освіту, пройти практику в нотаріальній конторі протягом 18 місяців (можливі 6 місяців стажування під час навчання в університеті) та успішно скласти публічний конкурс під егідою Міністерства юстиції. Конкурс можна скласти максимум п'ять разів. Після успішного складання конкурсу Міністерство юстиції призначає офіс для нового нотаріуса, який має відкрити контору протягом трьох місяців. Професія нотаріуса є незалежною від сімейних зв'язків: 82,5% нотаріусів в Італії не є дітьми нотаріусів. Національна рада нотаріату забезпечує підтримку, координацію та публічне адміністрування діяльністю нотаріусів у державі [3].

Італійське суспільство має дуже давній діючий закон від 16 лютого 1913 року про організацію нотаріату та нотаріального архіву. Згідно з яким італійський нотаріат визначається як система, що включає нотаріусів, які є державними службовцями. Нотаріуси виконують функції, що забезпечують юридичну достовірність правочинів між фізичними і юридичними особами, зокрема отримання актів між живими та

останньої волі, надання їм публічної віри, зберігання актів і видача їх копій. Нотаріусом може бути громадянин Італії або країни-члена ЄС, який досяг 21 року, має юридичну освіту. Особи, засуджені за кримінальні злочини або визнані морально невідповідними, не можуть обіймати цю посаду. Крім того, нотаріус має бути незалежним від будь-якої іншої оплачуваної діяльності, несумісної з функціями нотаріуса. Призначення нотаріусів в Італії здійснюється Міністерством юстиції за результатами конкурсу. Звільнення нотаріуса можливе внаслідок порушення ним закону, втрати кваліфікації, несумісної діяльності або за власним бажанням [4].

Крім того треба зазначити що Національною радою нотаріату Італії спільно з асоціаціями споживачів була затверджена 16 липня 2015 року «Хартія прав громадян у відносинах з нотаріатом». Цей документ спрямований на підвищення обізнаності громадян щодо гарантій, які надає нотаріальна служба, інформування про права громадян у захисті їхніх активів, забезпечення прозорості та зрозумілості діяльності нотаріусів. Хартія охоплює гарантії нотаріальних послуг, права громадян у взаємодії з нотаріусами, обов'язки самих нотаріусів. Вона виступає орієнтиром для громадян у вирішенні складних правових питань, таких як операції з нерухомістю, спадщина, іпотека, сімейні справи, роблячи послуги нотаріусів більш доступними для розуміння [5].

Отже, італійський нотаріат має глибокі історичні корені, що сягають середньовічної Болоньї, де нотаріуси активно співпрацювали з університетами та муніципальними органами. Сучасний нотаріат забезпечує правову визначеність та законність, виконуючи функції державних службовців. Нотаріуси мають повноваження надавати документам юридичну силу, здійснювати перевірку їх автентичності, консультувати сторони та запобігати правовим суперечкам. Вони забезпечують дотримання законності та виступають посередниками між громадянами і державою, сприяючи ефективності правових процедур. Основним нормативним актом, що регулює діяльність нотаріусів в Італії, є закон від 16 лютого 1913 року про організацію нотаріату та нотаріального архіву. Він визначає нотаріат як систему, що включає нотаріусів – державних службовців, які забезпечують юридичну достовірність правочинів між фізичними та юридичними особами. Закон регламентує повноваження нотаріусів, порядок виконання нотаріальних актів, їх зберігання та видачу копій.

Іспанський нотаріат має глибокі історичні корені та значний внесок у правову систему країни. У середньовічній Іспанії Генеральний форум Хаки та Королівський форум Кастилії (1255 року)

затвердили нотаріальні акти як найвищу форму юридичної верифікації документів. Нотаріусам було надано роль державних службовців, а їхня діяльність регулювалася суворими принципами, закладеними в законодавстві. Ці основи зберігалися до прийняття Акту об'єднання 1862 року, який і донині визначає статут нотаріату. Нотаріальні архіви, які ведуться з давніх часів, містять надзвичайно цінні історичні документи [6].

С. Мартінес Новелла розкриває, що іспанський нотаріат об'єднує функції державного службовця та професійного юриста. Нотаріуси уповноважені надавати юридичну силу документам і забезпечувати їхню автентичність, виконуючи функцію публічного фідучіарія. Вони надають консультації з правових питань, одночасно виконуючи нотаріальні дії з підтвердження договорів та інших правочинів. Нотаріуси можуть діяти в сфері адміністративних відносин лише в рамках законодавчо визначених повноважень. Наприклад, вони можуть оформляти акти про подання документів у реєстраційні органи або про перевірку наявності інформації в публічному доступі. Однак нотаріуси не мають права втручатися в адміністративні процеси, які є винятковою компетенцією органів виконавчої влади, зокрема щодо експертизи чи сертифікації змісту адміністративних документів. Нотаріуси не можуть вимагати доступу до офіційних документів чи примушувати чиновників до надання відповідей на певні питання. Їхня діяльність у цьому контексті суворо регламентована, і вони зобов'язані діяти згідно із законом. Наприклад, у випадку, коли вимагається документальна сертифікація змісту адміністративного дос'є, таке повноваження належить секретарям місцевих адміністрацій. Нотаріуси мають право реєструвати певні факти у вигляді актів про присутність, але лише в межах публічних зон, відкритих для відвідувачів, і тільки у випадках, коли це не передбачає прямої взаємодії з чиновниками. У разі необхідності дій у закритих приміщеннях нотаріус має отримати дозвіл відповідної адміністративної особи. Нотаріуси підлягають регуляції з боку Міністерства юстиції та Директорату з питань реєстрів і нотаріату. Ці органи мають право контролювати дотримання нотаріусами норм професійної етики та законодавства [7].

Згідно з законом Іспанії про нотаріат нотаріусами можуть бути громадяни Іспанії або інших країн-членів Європейського Союзу, які мають вищу юридичну освіту (ступінь доктора або ліцензіата права). Вони повинні скласти кваліфікаційний іспит, відповідати вимогам моральної та професійної доброчесності та не підпадати під обмеження, які перешкоджають зайняттю цією посадою. Нотаріуси призначаються Королем Іспанії за результатами конкурсу, що прово-

диться перед регіональними судами (Audiencias). Після призначення нотаріус має скласти присягу на вірність Конституції та законам Іспанії. Звільнення нотаріусів можливе у випадках смерті, відставки, досягнення віку для виходу на пенсію, а також у разі дисциплінарного чи судового рішення. Контроль за діяльністю нотаріусів здійснюють Міністерство юстиції Іспанії та Генеральний директорат з питань реєстрів і нотаріату. Вони перевіряють відповідність діяльності нотаріусів вимогам закону та забезпечують дотримання професійної етики. Судовий контроль включає право судових органів вимагати надання копій протоколів або документів у рамках судових справ [8].

Отже, в Іспанії діють одні з найбільш давніх законів про нотаріат. Основу нотаріальної системи становить Закон про нотаріат від 1862 року, який регулює права та обов'язки нотаріусів, а також процедури нотаріальної діяльності. Цей закон постійно адаптується до сучасних умов, включаючи електронні технології та інноваційні рішення, наприклад, створення Агентства нотаріальної сертифікації (ANCERT). Нотаріусами можуть бути громадяни Іспанії або країн Європейського Союзу з вищою юридичною освітою (доктор або ліцензіат права). Призначення відбувається за результатами кваліфікаційного іспиту та конкурсу. Нотаріуси складають присягу на вірність Конституції та законам Іспанії і призначаються Королем за рекомендацією регіональних судів (Audiencias).

Контроль за діяльністю нотаріусів здійснюють Міністерство юстиції Іспанії та Генеральний директорат з питань реєстрів і нотаріату. Ці органи перевіряють дотримання нотаріусами професійних стандартів, а також забезпечують нагляд за виконанням законодавства. Судові органи мають право вимагати надання документів або інформації в межах своїх повноважень. В Іспанії діють Нотаріальні колегії, які об'єднують нотаріусів кожного регіону. Вони забезпечують професійний розвиток, регулювання етичних стандартів та захист інтересів членів спільноти. Центральним координуючим органом є Генеральна рада нотаріату, яка відповідає за взаємодію з державними структурами. Нотаріуси несуть дисциплінарну, цивільну та кримінальну відповідальність за порушення професійних обов'язків, такі як недбалість, перевищення повноважень або порушення етичних норм. Санкції включають догану, штраф, тимчасове або постійне відсторонення від посади.

Нотаріус в Польщі є особою, уповноваженою здійснювати нотаріальні дії, яким сторони зобов'язані або бажають надати нотаріальну форму. Під час виконання своїх обов'язків нотаріус зобов'язаний забезпечувати належний

захист прав та інтересів сторін, а також інших осіб, яких може стосуватися ця дія. З погляду публічного адміністрування нотаріус є особою публічної довіри, яка діє як незалежний гарант дотримання закону. Від нього вимагається високий професіоналізм, дотримання норм законодавства та етики. Нотаріус підпорядковується юридичній відповідальності за порушення законів або професійних норм. Всі дії, виконані нотаріусом відповідно до законодавства, мають статус офіційного документа. Нотаріальні дії здійснюються переважно в нотаріальній канцелярії. Нагляд за діяльністю нотаріусів здійснює Міністр юстиції Польщі, а також відповідні органи самоврядування нотаріату. Контроль передбачає регулярні перевірки діяльності нотаріусів та їх канцелярій. Нотаріат у Польщі відіграє ключову роль у забезпеченні правової безпеки громадян, виконуючи функцію незалежного посередника в юридичних справах [9].

Адміністративна система та нотаріат Польщі формувалися під впливом європейських традицій, зокрема німецької моделі публічного адміністрування. Сучасний нотаріат виник у процесі централізації публічного управління у XIV–XV століттях, коли місцеві умови адаптували до іноземних адміністративно-правових моделей, і нотаріуси виконували функції, які виходили за межі документального забезпечення угод, здійснюючи контроль за законністю та забезпечуючи стабільність у господарських і приватно-правових відносинах. Це зробило нотаріат важливим елементом правової інфраструктури, а формування адміністративно-територіальних одиниць, таких як повіти та воєводства, вплинуло на організацію роботи нотаріату. Основними завданнями якого залишалися захист прав громадян і участь у виконанні адміністративних функцій, зокрема впровадження принципів римського права, що стало характерним для польської правової системи. Подальший розвиток централізованої державної системи привів до стандартизації діяльності нотаріусів, закріпленої у статутах і привілеях, що сприяло їхній ролі як посередників між державою та громадянами. В сучасному контексті наголошується на важливості історичного досвіду для забезпечення стабільності правової системи, адже цифровізація та глобалізація стають новими викликами для нотаріату, що вимагає сучасних підходів до організації його роботи [10].

Офіційний сайт Національної нотаріальної ради Польщі надає інформацію про правовий статус нотаріуса, його обов'язки, функції та правила діяльності. Зокрема він визначає, що нотаріус призначається для виконання нотаріальних дій, яким сторони зобов'язані або бажають надати нотаріальну форму. Він діє як особа суспільної

довіри, користуючись захистом, наданим державним службовцям. Складені нотаріусом акти мають статус офіційних документів. Основна роль нотаріуса полягає у запобіганні судовим спорам через забезпечення правової визначеності та безпеки угод. Призначення нотаріусів здійснює Міністр юстиції Польщі, який також визначає місце їхньої діяльності. Діяльність нотаріусів регулюється Законом про нотаріат. Нотаріус забезпечує баланс інтересів усіх сторін, які беруть участь у нотаріальній дії, а також захищає права осіб, на яких можуть вплинути правові наслідки цієї дії. Він зобов'язаний надавати зрозумілі роз'яснення щодо виконуваних дій, складати акти чітко й прозоро, та відмовляти у вчиненні дій, що суперечать закону. Основними обов'язками нотаріуса є підготовка нотаріальних актів, свідоцтв про спадщину, управління правонаступництвом, складання посвідчень, протоколів, протестів векселів і чеків, а також зберігання грошей, документів і даних. Нотаріус також подає заяви до земельних та іпотечних книг і виконує інші дії, передбачені законом. Нотаріус відповідає за обчислення та сплату податків, таких як податок на спадщину, дарування, цивільно-правові угоди, а також за судові збори та ПДВ із нотаріальних зборів. Граничні розміри нотаріальної винагороди встановлюються розпорядженням Міністра юстиції [11].

Офіційний онлайн-ресурс Нотаріальної палати у Варшаві, яка є найбільшою нотаріальною палатою в Польщі, що об'єднує нотаріусів, які здійснюють діяльність у регіоні Апеляційного суду у Варшаві та налічує 711 нотаріусів, які працюють індивідуально або в складі юридичних компаній у 489 розкриває, що нотаріуси, виконуючи свої функції як посадові особи, несуть значну публічну відповідальність за дотримання законності та захист прав суб'єктів нотаріальних дій. Їхня відповідальність у сфері публічного права охоплює кримінальну, адміністративну та дисциплінарну відповідальність. Кримінальна відповідальність нотаріусів передбачена за порушення норм, закріплених у Кримінальному кодексі України, зокрема за зловживання службовими обов'язками, які включають перевищення повноважень або бездіяльність, що завдає шкоди державним чи приватним інтересам. Санкції за такі дії варіюються від штрафу до позбавлення волі, залежно від ступеня шкоди, умислу чи необережності. Розголошення інформації, отриманої під час виконання службових обов'язків, також є порушенням, за яке передбачено штраф, обмеження волі або позбавлення волі до двох років. Отримання неправомірної вигоди чи дії з корисливих мотивів підлягають кримінальному переслідуванню відповідно до загальних норм Кримінального кодексу. Дисци-

плінарна відповідальність нотаріусів застосовується у межах професійного самоврядування або відповідними контролюючими органами за порушення професійних обов'язків, недотримання регламенту роботи, порушення принципу конфіденційності, зловживання алкоголем, участь у сумнівних соціальних контактах або невиконання обов'язку страхування цивільно-правової відповідальності. До дисциплінарних санкцій належать попередження, догана, грошове стягнення, а також позбавлення права на професійну діяльність, яке може бути тимчасовим або довічним. Адміністративна відповідальність реалізується у випадках порушення спеціального законодавства, зокрема за здійснення діяльності без відповідної ліцензії або з порушенням її умов [12].

В умовах сьогодення штучний інтелект і нові технології мають значний потенціал для оптимізації нотаріальної діяльності в Польщі, особливо у питаннях дистанційної роботи, обробки документів та перевірки даних, зокрема вивчається можливість запровадження центральних платформ, які забезпечать правову безпеку операцій нотаріусів, за прикладом інших країн, таких як Німеччина, де такі платформи вже діють. Обговорюється також розширення використання кваліфікованого електронного підпису, який відповідно до польського Цивільного кодексу прирівнюється до власноручного підпису, однак для цього необхідне розширення правового регулювання, яке забезпечить легітимність електронної форми волевиявленя. Крім того, онлайн-нотаріат міг би стати новим напрямом розвитку, дозволяючи нотаріусам проводити операції в режимі відеоконференцій із використанням біометричної верифікації осіб, що дасть змогу подавати документи до комерційних, кооперативних та інших реєстрів в електронному форматі. Водночас впровадження штучного інтелекту несе певні ризики, серед яких захист персональних даних клієнтів, загроза конфіденційності та ризики маніпуляцій даними, а також можливість втрати етичного підходу через заміну людського судження алгоритмічними рішеннями. Особлива увага приділяється етичним аспектам, які наголошують на необхідності дотримання принципів рівності сторін, добровільності укладення договорів і врахування особливих потреб кожної юридичної дії, що є важливим для забезпечення високих стандартів нотаріальної діяльності [13].

Отже, нотаріат Польщі формувався під впливом європейських правових традицій, в першу чергу німецької моделі. Сучасний нотаріат виник у процесі централізації управління у XIV–XV століттях, коли адаптували німецькі адміністративно-правові моделі до місцевих умов. Нотаріуси виконували функції, що виходили

за межі документального забезпечення угод, зокрема здійснювали контроль за законністю та забезпечували стабільність господарських і приватно-правових відносин. Подальший розвиток призвів до стандартизації діяльності нотаріусів, закріпленої у статутах і привілеях.

Нотаріус у Польщі є особою публічної довіри, уповноваженою здійснювати нотаріальні дії, яким сторони зобов'язані або бажають надати нотаріальну форму. Його діяльність спрямована на забезпечення захисту прав сторін, дотримання законодавства та етичних норм. Нотаріус діє незалежно, як гарант законності, а його акти мають статус офіційних документів. Основна мета діяльності нотаріусів – запобігання судовим спорам через забезпечення правової визначеності та безпеки угод.

Призначення нотаріусів у Польщі здійснюється Міністром юстиції, який також визначає місце їхньої діяльності. Нотаріуси підпорядковуються Міністру юстиції та органам самоврядування нотаріату. Контроль за діяльністю нотаріусів включає регулярні перевірки канцелярій, перевірку дотримання законодавства та професійних норм. Нотаріуси відповідають за підготовку нотаріальних актів, управління спадщиною, подання заяв до реєстрів та обчислення податків. Нотаріуси несуть кримінальну, адміністративну та дисциплінарну відповідальність. Порушення професійних обов'язків, конфіденційності або недотримання законів можуть призвести до накладення дисциплінарних санкцій, таких як попередження, догана чи позбавлення права на професійну діяльність. Кримінальна відповідальність передбачена за зловживання службовими обов'язками, а адміністративна – за порушення спеціального законодавства, наприклад, здійснення діяльності без відповідної ліцензії.

Цифровізація та глобалізація створюють нові виклики для нотаріальної діяльності. У Польщі активно розглядається впровадження центральних платформ, які гарантують правову безпеку нотаріальних операцій, та використання кваліфікованих електронних підписів. Обговорюються можливості онлайн-нотаріату із застосуванням відеоконференцій та біометричної верифікації осіб. Разом із тим особливу увагу приділяють захисту персональних даних та дотриманню етичних стандартів у діяльності нотаріусів.

Висновки. Нотаріуси у Франції виконують функції публічних службовців, надаючи документам юридичну силу та забезпечуючи їхню автентичність. Їхня діяльність регулюється законодавством, що визначає чіткі стандарти професійної підготовки, несумісності з іншими професіями, а також архівування документів. Призначення нотаріусів здійснюється Міністерством юстиції через конкурс, а контроль за їхньою діяльністю

здійснюють суди та нотаріальні палати. У разі порушень передбачено дисциплінарну відповідальність, включаючи штрафи, тимчасове відсторонення чи звільнення.

Німецькі нотаріуси є незалежними публічними посадовцями, які зобов'язані дотримуватися принципів об'єктивності та правових стандартів. Їхня діяльність контролюється міністерствами юстиції федеральних земель та судами, які проводять регулярні перевірки. Призначення нотаріусів базується на професійних критеріях і конкурсі. Основні аспекти нотаріальної діяльності включають підтвердження угод, архівування документів та нарахування зборів. Нотаріуси несуть дисциплінарну та інші види відповідальності за порушення.

В Італії нотаріуси забезпечують юридичну достовірність угод, виконуючи функції державних службовців. Їхня діяльність регулюється законом 1913 року, який встановлює вимоги до освіти, стажування та складання публічного конкурсу. Контроль здійснюється Міністерством юстиції, місцевими радами та Національною радою нотаріусів. Нотаріуси несуть відповідальність за порушення професійної етики чи законів, зокрема за недбалість або перевищення повноважень.

Іспанський нотаріат функціонує на основі одного з найстаріших законів про нотаріат, адаптованого до сучасних умов, зокрема електронного адміністрування. Нотаріуси мають вищу юридичну освіту та призначаються після кваліфікаційного іспиту й конкурсу. Контроль за їхньою діяльністю здійснюють Міністерство юстиції, Генеральний директорат з питань реєстрів і нотаріату, а також судові органи. Дисциплінарна відповідальність охоплює догани, штрафи, тимчасове чи постійне відсторонення від посади.

Нотаріуси в Польщі виконують функції публічної довіри, забезпечуючи законність і стабільність правових відносин. Їхня діяльність контролюється Міністром юстиції та нотаріальними самоврядними органами. Основні обов'язки нотаріусів включають підготовку актів, управління спадщиною та обчислення податків. У разі порушення етичних чи законодавчих норм передбачені дисциплінарні санкції, аж до позбавлення права на діяльність.

Література

1. Storia del notariato. Consiglio Notarile di Ferrara. Consiglio Notarile di Ferrara. 2025. URL: <https://www.notariato.it/storia-del-notariato>
2. Funzioni e competenze. Consiglio Nazionale del Notariato. 2024. URL: <https://www.notariato.it/it/notaio/funzioni-e-competenze/>
3. Funzioni del notaio e modalita per diventare notaio. Consiglio Nazionale del Notariato. 2024. URL: <https://www.notariato.it/>

4. Sull'ordinamento del notariato e degli archivi notarili. Legge 16 febbraio 1913, n. 89. Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana, n. 55, 7 marzo 1913, Serie Generale. 2024. URL: https://www.consiglionotarilebologna.it/public/l._n._89_del_16_febbraio_1913.pdf

5. Carta dei diritti del cittadino nei rapporti con il notariato. Consiglio Nazionale del Notariato. 2024. URL: <https://www.notariato.it/it/notaio/carta-dei-diritti-del-cittadino/>

6. Historia del Notariado. Consejo General del Notariado. 2024. URL: <https://www.notariado.org>

7. Susana Martínez Novella. Límites a la actuación notarial en el ámbito de las administraciones públicas. QDL, Fundación Democracia y Gobierno Local. Junio de 2006, págs. 97–110. URL: <https://www.fundacionfgdl.org>

8. Ley del Notariado de 28 de mayo de 1862. Publicado en: «Gaceta de Madrid» n.ºm. 149, de 29/05/1862. Entrada en vigor: 19/06/1862. Ministerio de Gracia y Justicia. Referencia: BOE-A-1862-4073. 2024. URL: [https://www.boe.es/eli/es/l/1862/05/28/\(1\)/con](https://www.boe.es/eli/es/l/1862/05/28/(1)/con)

9. O zasadach notariatu w Polsce. Przyjęty ustawą z dnia 14 lutego 1991 roku – „Prawo o notariacie” (tekst jednolity: Dz.U. 2020 poz. 1192 ze zmianami). Oficjalna strona Krajowej Rady Notarialnej. 2024. URL: <https://www.krn.org.pl>

10. Elżbieta Mreńca, Piotr Benedykt Zientarski, Bożena Czwojdrak. Administracja państwowa i samorząd w Polsce w ujęciu historyczno-prawnym. Wybrane zagadnienia. Redakcja naukowa: Kancelaria Senatu. Warszawa 2018. URL: https://www.senat.gov.pl/download/gfx/senat/pl/defaultaktualnosc/1924/10541/1/samorzad_internet.pdf

11. Notariusz. Oficjalna strona Krajowej Rady Notarialnej. 2024. URL: <https://krn.org.pl/notariusz-1>

12. Czynności notarialne. Podstawowe obowiązki notariuszy. Izba Notarialna w Warszawie. 2024. URL: <https://notariusze.waw.pl/czynnosci-notarialne/>

13. Patrycja Rojek-Socha. Nowe technologie i sztuczna inteligencja w służbie notariuszy? Potrzebne zmiany w aktach normatywnych. Prawo.pl, 12 lutego 2024 r. URL: <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/notariusze-a-nowe-technologie-i-ai,530306.html>

Анотація

Розсоха С. С. Досвід Іспанії, Італії та Польщі щодо адміністративно-правового забезпечення нотаріальної діяльності. – Стаття.

У статті проаналізовано та узагальнено багатий досвід Іспанії, Італії та Польщі у сфері адміністративно-правового забезпечення нотаріальної діяльності. Основну увагу приділено важливості публічного адміністрування нотаріальної діяльності, яке охоплює не лише процедури відбору та призначення нотаріусів, але й забезпечення ефективного контролю за їхньою професійною діяльністю. Також розкрито адміністративно-правовий статус органів, які визначають та регулюють роботу нотаріусів, і механізми дисциплінарної відповідальності нотаріусів як запоруки високих стандартів професійної діяльності. Усі розглянуті країни акцентують на винятковій ролі нотаріусів як публічних посадовців, які виконують надзвичайно важливу функцію забезпечення юридичної визначеності, стабільності правовідносин та надійного захисту прав і інтересів громадян. Процеси відбору та призначення нотаріусів у зазначених країнах характеризуються максимальною прозорістю, суворістю та об'єктивністю. Вони базуються на

конкурсних процедурах, які враховують не лише професійний досвід кандидатів, але й відповідність високим освітнім вимогам. Наприклад, у Польщі значна увага приділяється не лише рівню освіти, а й глибокій професійній підготовці та кваліфікації кандидатів, що забезпечує високий рівень їхньої компетентності. Усі країни наголошують на ключовій важливості моральної доброчесності, яка є основою професійної етики, та професійної підготовки, що гарантує якість послуг. Контроль за діяльністю нотаріусів здійснюється через органи публічного адміністрування у тісній співпраці з професійними самоврядними структурами. В Іспанії, наприклад, Генеральний директорат з питань реєстрів і нотаріату виконує важливу функцію забезпечення нагляду за виконанням нотаріусами своїх професійних обов'язків, що є ваговою складовою підтримки довіри до нотаріату. У сфері дисциплінарної відповідальності нотаріусів акцентується на суворості механізмів контролю, що є невід'ємним елементом забезпечення високих стандартів нотаріальних послуг. Санкції за порушення професійних обов'язків або етичних норм варіюються від офіційних доган і штрафів до тимчасового або навіть повного позбавлення права на здійснення професійної діяльності. Особливу увагу приділено функціям дисциплінарних органів. В Італії ці органи наділені широкими повноваженнями розглядати скарги на дії нотаріусів, а також накладати відповідні покарання, що сприяє підтриманню належного рівня професійної етики. У Польщі аналогічні функції виконуються нотаріальними палатами у співпраці із судовими органами, що забезпечує комплексний та системний підхід до врегулювання дисциплінарних питань.

Ключові слова: адміністративно правовий статус, адміністративні органи, дисциплінарна відповідальність, засади організації та діяльності, контроль, компаративістична характеристика, органи нотаріального самоврядування, призначення нотаріусів, публічне адміністрування, правове забезпечення.

Summary

Rozsokha S. S. Experience of Spain, Italy and Poland in administrative and legal support of notarial activities. – Article.

The article analyzes and summarizes the extensive experience of Spain, Italy, and Poland in the field of administrative and legal support for notarial activities. The primary focus is on the importance of public administration in notarial activities, which encompasses not only the procedures for selecting

and appointing notaries but also ensuring effective oversight of their professional activities. Additionally, the administrative and legal status of the bodies that determine and regulate the work of notaries, as well as the mechanisms of disciplinary liability of notaries as a guarantee of high professional standards, are examined. All the analyzed countries emphasize the exceptional role of notaries as public officials who perform the critically important function of ensuring legal certainty, stability of legal relations, and reliable protection of citizens' rights and interests. The processes of selecting and appointing notaries in these countries are characterized by maximum transparency, rigor, and objectivity. They are based on competitive procedures that consider not only the candidates' professional experience but also their compliance with high educational requirements. For example, in Poland, significant attention is paid not only to the level of education but also to deep professional training and the qualifications of candidates, ensuring a high level of competence. All countries highlight the key importance of moral integrity, which is the foundation of professional ethics, as well as professional training, which guarantees the quality of services. Oversight of notarial activities is carried out through public administrative bodies in close cooperation with professional self-regulatory structures. In Spain, for instance, the General Directorate of Registries and Notaries plays an essential role in supervising notaries' fulfillment of their professional duties, which is a crucial component in maintaining trust in the notarial system. In the field of notaries' disciplinary liability, emphasis is placed on the rigor of control mechanisms, which is an integral element of ensuring high standards of notarial services. Sanctions for violations of professional duties or ethical norms range from official reprimands and fines to temporary or even permanent revocation of the right to perform professional activities. Particular attention is paid to the functions of disciplinary bodies. In Italy, these bodies are vested with broad powers to consider complaints against notaries and impose appropriate penalties, thereby supporting the proper level of professional ethics. In Poland, similar functions are carried out by notarial chambers in cooperation with judicial bodies, ensuring a comprehensive and systematic approach to resolving disciplinary issues.

Key words: administrative and legal status, administrative bodies, comparative characteristics, control, disciplinary liability, notarial self-governing bodies, organization and activity principles, public administration, selection of notaries, legal support.